

Introducció

Al paleolític no es pot parlar d'Urbanisme per que depenia del medi natural, era nómada per que es tenia la necessitat de buscar aliments, no disponien d'un asentament fixe, però aquesta situació canviarà en el neolític, quan es faran recolectors i ganaders, assentant-se en uns determinats espais, construint les seves pròpies vivendes, açó donarà pas a l'origen de les ciutats, aparegent, poc a poc les primeres comunitats.

1.) GRECIA: Les ciutats micèniques i minòiques. La ciutat grega: components urbans. Milet i l'urbanisme funcional. Atenes. Pèrgam i l'urbanisme monumental.

1.1.) Les ciutats minòiques.

(No va per a exàmen)

Les ciutats cretenses assoliren tot el seu esplendor al II – III mileni a.C. El seu esplendor econòmic es deu per ser el centre de les rutes marítimes de la Mediterrània oriental, per la seva posició privilegiada al mar Egeu. Els antecedents de la Grècia clàssica serien les ciutats minòiques i micèniques, les primeres presenten la següent classificació:

* Minoic antic: 3300 – 2200 a.C

* Minoic mitjà: 2200 – 1550 a.C

Época dels primers palaus (2000–1700)

Palau de Maillia o Malia i Egesto.(1.4)

Época dels segons palaus (100–1450.)

Cnossos.(1.4)

* Minoic recent: 1550 – 1100 a.C

Cnossos.(1.4)

La divisió entre aquestes etapes ve marcada per un terratremol suït al voltant del 1700.

1.1.1) Els primers palaus minoics.

***El palau de Maillia o Malia (planta).**

Presenta un element novedós com és el pati rectangular sobre les que es disposen les diferents dependències, s'agrupen de manera orgànica, segons van creixent les necessitats el palau va agrandant-se.

No hi han façanes definides cara a l'exterior ni presenta un accés remarcant o definit. Constava de dos entrades, un a l'Sud i l'altra per l'Est, el pati està orientat cap al EN. Hi havien cambres de representació com a salons de justícia, magatzems i tallers, aquests es trobaven al voltant del pati.

*Palau d'Egesto. Al voltant d'un pati, sense ordre establert.

1.1.2.) Els segons palaus minoics.

Una època de constants terratremols marca la divisió entre primers i segons palaus, característica aquesta última per l'hegemonia de **Cnossos** (1600 a.C.), es va reconstruir i s'ha arribat a la conclusió de que contava amb una població que oscil·lava entre els 60000 habitants, assolint l'hegemonia de l'illa de Creta.

Planol: semblant al de Maillia, pati rectangular, estances als voltants que es van adossant segons va creixent, manca d'una façana unificada, cap eix de simetria al voltant del que s'agrupaven les diferents cambres, es pensa que tenia de tres a quatre plantes.

L'element característic són les columnes, que s'alçen sobre una arquitectura adintelada, de esquema simple: normalment fusta pintada de colors vius aïllats sobre una base de pedra per a protegir la fusta de l'humitat, fust tronco-cònic, capitell de motlures sencilles que seria el precedent de l'abac.

Els murs es revestien d'estuc i a les sales principals es realitzaven decoracions amb pintures al fresc.

1.2) La ciutat micènica.

Dividida en dos períodes cronològics:

* Micènic antic: 1600–1400 a.C .

Es produeix l'arribada dels primers pobles de llengua grega, els aqueos, probablement procedents de l'Àsia menor, a través de la cadena d'illes del mar Egeu; el centre principal es fixarà al Peloponès i a les ciutats de Micenes, Tirint i Pilas.

* Micènic recent: 1400–1150 a.C

Aquests pobles realitzen incursions sobre Creta i assimilen la seva cultura que estava en declivi. Cap al 1150 s'apaga un posat l'esplendor de la cultura micènica, potser per l'invasió dels doris.

Al 1150 Grècia retrocedeix a nivells de pobresa absoluts, els palaus s'arruïnen, es perd l'escriptura, s'aïllen del pròxim orient i per això neix la nova cultura i pensament que ens portarà a l'esplendor clàssica del s.V.

Les ciutats es troben en llocs elevats i envoltades per muralles (elements definidors) i per el seu caràcter més bèl·lic, no tenen carrers ni una gran plaça pública, i a l'interior de les ciutats destaca el palau o palaus i les manufactures. La població vivia disseminada.

Aquesta organització de la ciutat micènica ve determinada per l'organització social d'aquesta cultura, la relació entre la classe dominant (aristoi) i la resta era una classe servil, quasi feudalista (divisió de classes.)

La resta de la població que vivia al camp ho feia a les terres que cultivaven i les muralles s'utilitzaven en temps de conflictes, quan aquestes es donaven la gent abandonava les seves cases i es refugiaven en les muralles i zones fortificades, tenien una part de gent que eren esclaus i que vivien amb els aristos.

-

-

1.2.1) Ciutat de Micenes.

Ciutat amurallada que abasta la part més alta d'un turó, les muralles desapareixen en aquells punts més escarpats.

El gruix de les muralles és diferent en relació amb la seva alçada. La ciutat presenta dues portes d'accés, una d'elles és la dels lleons i l'altra, és l'anomenada, porta Nord.

Muralles construïdes amb carreus irregulars però en alguns llocs hi ha construcció pseudo-isodòmica (Molt treballades en l'exterior però en la part interior són irregulars.)

*** La porta dels lleons.**

Utilitza la pseudo-isodòmia i constitueix l'accés més important, al que s'accedeix a través d'un corredor. La porta s'estructura per tres monolits de pedra, dos "jambes" i una llinda, sobre la qual es situa una placa que representa uns lleons junt a una columna que es recolza sobre un altar; Açò s'ha interpretat com a motiu heràldic o religiós i està flanquejada per un triangle de descarrega.

*** Accés secundari.**

Junt a la muralla. Molt reduït. És un postic.

*** Àrea del palau.**

Es localitza al centre i en el lloc més elevat. Al seu interior, el palau, té una estructura de tipus megaron on es situa el saló del tro, i estava decorada al fresc.

Als seus voltants hi havien cases d'alts dignataris, artesans i sacerdots, mentre que els camperols vivien en les terres, en habitatges dispersos.

-

-

-

*** Necropolis de Micenes.** On trobem dos tipus de tombes:

* Tombes del cercle A: (1.5)

* Tresor d'Atreo: (1.5)

1.2.2) Tirint.

(1.5)

-

2.) Grècia : Components urbans.

2.1) Alguns trets de la civilització grega.

S.XIII a.C.: enfonsament del mon Creto-micènic.

Invasions dels doris, que ocupen la península del Pelopponés.

Es produeix el trencament entre la cultura del mon micènic.

Canvi en l'organització socio-política ,per tant, es crea una nova cultura .

Formació de polis amb alt grau de llibertat.

El territori s'organitza a base de "ciutats-estat" o polis.

La ciutat es trobarà sempre lligada al seu entorn per que els camps produïen els productes per la subsistència, també la climatologia influí molt, ja que el clima mediterrani afavoria molt les reunions a l'aire lliure; també participaven en la construcció de llocs públics.

Les ciutats sols podien arribar a tenir 5.000 habitants (Atenes en tenia 20.000, pero és un cas especial.) Quan en les ciutats es condensava massa gent es traslladaven a una Neopolis i abandonaven la Paloópolis, així, s'asseguraven de que els recursos foren suficients.

-

-

-

-

2.2) Característiques de la ciutat grega.

Feta a la mesura de l'home i on no hi han recintes tancats.

Es troba dividida en tres arees: (L'Estat intervé en totes tres.)

* Area de vivendes o residencial.

* Arees sagrades. (Temples...) Lloc preferent sobreixint les siluetes dels temples sobre les altres construccions.

* Arees públiques.

El conjunt de la ciutat forma un organisme artificial insertat en el medi natural en total equilibri.

Es desenvolupa en el temps, pero arriba el moment en que es queda estancada, no creix en perímetre, sinó fora

del medi original.

-

2.3) Elements bàsics de la ciutat grega:

Components urbans.

2.3.1) Acropolis.

Nucli defensiu original. En les ciutats més antigues era un turó, però en les colonials serà una ciutadella.

Evolucionarà de dos maneres diferents:

* Es reduïa a ús religiós. (Atenes)

* S'abandonarà fora dels límits de la ciutat. (Milet).

2.3.2) Muralla.

En les ciutats més antigues no calia, ja que es situaven en l'Acropolis.

A partir del s. VI – V a.C el desenvolupament fora de l'Acropolis va plantejar la possibilitat de defensar-les en un cinturó de muralles.

-

-

-

-

2.3.3) Agora.

Centre neuràlgic. Lloc de reunió dels ciutadans. Es situava en un lloc centric a les ciutats interiors i el més proper al port en les portuàries. En Atenes es trobava entre l'entrada principal i l'Acropolis.

-

2.3.4) Barris residencials

Monumentalitzat dels edificis públics. Les vivendes presenten una imatge austera (Açò significa que l'espai públic era més important que l'espai privat).

Les cases s'articulen al voltant d'un pati interior i no tenen plànol preconcebut. Les façanes, a vegades, mancaven de finestres en l'exterior. Estaven pavimentades.

Existia una divisió, la qual otorgava un lloc determinat per a la dona (la cuina i Oecus, que era on teixia) i un altre per a l'home (Audió).

La porta d'entrada estava retrasada de la paret, açó feia la sensació de vestíbul: després el pati, i al seu voltant les cambres.

No hi havia diferent en la decoració exterior sinó en la grandaria de les cases.

-

2.3.5) Arees recreatives.

L'organització socio-política de Grècia feia que tingueren moltes hores lliures per tractar assumptes públics o activitats recreatives, per açó hi havia tanta abundància d'edificis públics.

-

-

-

-

-

3) URBANISME FUNCIONAL: MILET.

3.1) Milet.

L'Acropolis original es trobava més elevada, però en el 494 a.C fou destruïda per els perses.

En el 479 es reconstrueix de manera diferent, es planteja un model planificat i més ordenat; per Hipòdam. Va adoptar un plànol en retícula de les ciutats mesopotàmiques a Milet i va introduir novetats:

* Va planificar la ciutat pensant en el seu creixement posterior.

* Definí les diferents zones dedicades a la religió, comerç, vida pública...

* Subdividí els llocs en cases similars de forma i composició; amb

planta quadrada.

També va rebre l'encarrec de Pericles per fer les traces de la ciutat portuària de Pireo (port d'Atenes.) i també una colònia grega al sud de Itàlia.

Després de la destrucció es va reconstruir de manera planificada per estar oberta a les necessitats del futur.

L'Agora, rectangular, es trobava al centre i en un costat comunicava amb la badia on estava el port. L'àrea oest de l'agora està pensada per a la zona recreativa. Estadi, teatre i gimnàs.

El recinte amurallat té una longitud màxima de 1800m per 1100m i ocupa una superfície de 90.000m² i en època romana va arribar a 80.000 – 100.000 hab, començant la seva decadència al s. II d.C .

-

-

3.2) Priene.

Prop de Milet. La seva construcció va comensar cap al 350 a.C. S'assenta sobre un desnivell, i al plànol presenta l'esquema amb quadrícula i els carrers situats d'est a oest recorren paral·lels a les corbes de nivell, la amplaria dels carrers és de 7 m, i formant intersecció, apareixen vies més estretes gronades que salven el desnivell de les tumades (4m).

Les illes de cases són de planta quadrada de 46 per 35m, i normalment subdividides en 4 habitatges.

La zona de l'Agora ocupa una superfície de dos illes de cases, al voltant es situen els principals edificis, cambres petites que eren oficines dels magistrats....

4) ATENES.

Destruïda per els perses, però per a reconstruir-la varen seguir el mateix asentament i estructura, però es va centrar l'atenció en els centres de la vida pública, ja que les cases es van construir sobre les anteriors.

Es construï una muralla que comunicava el port amb la ciutat.

L'Acropolis fou l'emplaçament originari de la ciutat ja que a de ser un lloc elevat era estratègic, ja que tenia brolladors d'aigua dolça a l'interior per poder sobreviure.

Cap al 2850 a.C estava ja ocupada per la data oficial de fundació es al 1581 a.C.

A causa del seu creixement surt del perímetre de l'Acropolis i creix de forma desordenada al seu voltant. A partir del s.V a.C s'allibera l'Acropolis de vivendes i es destina a recinte sagrat.

Es construeixen els edificis més importants com el Partenó, els propileus, el temple de Niké apteria i L'Erecteion.

L'agora d'Atenes es del s VII a.C però la majoria d'edificis daten del s.VI a.C.

Al seu voltant es troben els edificis importants, així com la via de les Panatenees, que la travessa.

*** El port d'Atenes.**

Port permanent que s'ubicava al Pireo i per facilitar la comunicació en temps de guerra entre el port i la ciutat es va construir una muralla que té 6 Km de llarg per 165 m d'ample, respon a una estructura en quadrícula ja que la va fer Hipodam, presenta 2 ágores, una al costat del port i l'altra a l'interior.

-

5) PÉRGAM I L'URBANISME MONUMENTAL.

(No va per a exàmen)

Pel que fa a les ciutats planificades, es tracta d'un esquema monòton i repetitiu, no donava lloc a la creació urbanística.

Durant l'època hel·lenística la concepció d'urbanisme varia per les novedoses relacions entre espai i disposició d'edificis, d'aquesta manera es plantegen edificis que salven desnivells, moltes vegades amb funcions diferents.

Arranca del plantejament Hipodàmic però queda enriquida amb les realcions que s'estableixen en la configuració del terreny i el pla urbanístic, es creen ciutats amb personalitat pròpia.